

УДК 821.111Бергер-4:81'42

ТЕТЯНА ЛУНЬОВА

(Полтава)

orcid.org/0000-0002-7022-0821

https://doi.org/10.33989/2524-2490.2019.30.188772

КОНЦЕПТУАЛЬНА БІНАРНА ОПОЗИЦІЯ «ПРАВДА :: БРЕХНЯ» В ЕСЕ ДЖОНА БЕРГЕРА ПРО ТВОРЧІСТЬ ЖАНА-МІШЕЛЯ БАСКІЯ: КОГНІТИВНО- ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті з опорою на когнітивно-дискурсивний підхід до вивчення мови з'ясовано специфіку вербалізації концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ та дискурсивну роль цієї опозиції в есе письменника й мистецтвознавця Джона Бергера про творчість художника Жана-Мішеля Баскія.

Ключові слова: концепт; концептуальна бінарна опозиція; когнітивно-дискурсивний підхід; есеїстичний дискурс про мистецтво; опозиція ПРАВДА :: БРЕХНЯ.

Постановка проблеми. Використання людиною бінарних опозицій як «універсального засобу пізнання світу» (Руднев, 1999, с. 38) сягає архаїчних часів, коли для представлення всього складного і різноманітного комплексу уявлень про основні параметри всесвіту було вироблено дотепний і водночас простий спосіб опису – систему бінарних опозицій (Цивьян, 1990, с. 5). Дослідження бінарних опозицій з великою інтенсивністю розпочалися після опису бінарних диференційних ознак у структурній лінгвістиці (Руднев, 1999, с. 38) і на сучасному етапі здійснюються в цілому ряді гуманітарних наук з метою докладно проаналізувати і критично осмислити бінарність як один із фундаментальних принципів людського мислення. Когнітивна лінгвістика закономірно включила питання про бінарні опозиції до кола розглядуваних дослідницьких питань, оскільки вивчення бінарних опозицій є одним із шляхів моделювання мовних картин світу, що входить до кола основних завдань цієї сучасної мовознавчої парадигми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій щодо теми. Сучасні дослідження бінарних опозицій здійснюються, з одного боку, у напрямку ґрунтовної інтерпретації ролі бінарності як принципу мислення людини (Воробьева, 2005) і феномену культури (Куприянова, 2002), а з другого боку, у напрямку опису окремих бінарних опозицій, переважно тих, котрі мають важливе значення в певній культурі чи культурах (напр., Дубчак, 2011; Исмаилова, 2016; Муратова, 2010; Пономарева, 2008). До таких культурно значущих опозицій належить і бінарна опозиція ПРАВДА :: БРЕХНЯ (НЕПРАВДА), яка наразі отримала опис в аспектах лінгвокультурологічної специфіки (Апекова, 2009; Земскова, 2006; Мазепова, 2015; Пи, 2014; Юган, 2016) та семантичних (Довгий, 2016) і когнітивно-прагматичних особливостей (Земскова, 2006) утілення в конкретному мовному матеріалі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Мовним матеріалом вивчення вербалізованих бінарних опозицій переважно є паремія (Апекова, 2009; Пи, 2014; Юган, 2016) або тексти художньої літератури (Довгий, 2016; Земскова, 2006), а також дані психолінгвістичного експерименту (Мазепова, 2015). Есеїстичний тип дискурсу, зокрема есеїстичний дискурс про мистецтво, наразі не отримав належного вивчення з точки зору когнітивно-дискурсивної специфіки використання в ньому концептуальних бінарних опозицій.

Формулювання мети та завдання дослідження. Метою розвідки є зробити внесок у розв'язання питання про особливості вербалізації та дискурсивну роль концептуальних бінарних опозицій в есеїстичному дискурсі про мистецтво. Завданням статті є визначення особливостей вербалізованого оприявлення концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ в есе Джона Бергера про творчість Жана-Мішеля Баскія, а також з'ясування дискурсивних функцій цієї опозиції.

Установлення новизни дослідження. Новизна дослідження полягає в застосуванні когнітивно-дискурсивного підходу до аналізу бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ в есеїстичному дискурсі про мистецтво.

Виклад основного матеріалу дослідження. В есе Джона Бергера про творчість Жана-Мішеля Баскія вербалізація концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ відбувається двома способами. По-перше, обидва концепти, які складають цю опозицію, експліцитно актуалізуються в одному й тому ж контексті, наприклад: *Normally when women and men want to contest the lies they are living among and under, they put forward as counter-assertions the truths that are being hidden* (Berger, 2015, p. 483). У наведеному фрагменті концепт ПРАВДА вербалізовано за допомогою слова *truths*, а концепт БРЕХНЯ – за допомогою лексеми *lies* у межах одного складнопідрядного речення.

По-друге, в аналізованому есе експліцитно актуалізується лише один із концептів-складників опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ, а другий концепт-складник у певному контексті імплікується, наприклад: *Confronting his work, or being confronted by it, has little to do with High Culture or VIPs but a lot to do with seeing through the lies (visual, verbal, and acoustic) that are imposed on us every minute. Seeing those lies dismembered and undone is the revelation* (Berger, 2015, p. 483). У цьому фрагменті за допомогою лексеми *lies* експліцитно оприявлено концепт БРЕХНЯ. Концепт ПРАВДА не має в цьому контексті прямого словесного позначення, однак він імплікується концептом ОДКРОВЕННЯ, вербалізованим лексемою *revelation*.

Почергове використання обох цих способів актуалізації в есе дозволяє сфокусувати увагу читача саме на концептуальній бінарній опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ, яка є визначальною для формування смислу всього есе, і водночас уникнути одноманітності у викладі, щоб не викликати в читача враження монотонності й тим самим не втратити його увагу.

У концептуальній опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ перший компонент (ПРАВДА) пов'язаний з позитивною оцінкою, а другий (БРЕХНЯ) – з негативною. В аналізованому есе ця оцінка посилюється завдяки контекстуальній актуалізації. Наприклад, у наведеному першим у цій статті фрагменті

йдеться про бажання людей висловитися проти брехні: [...] *women and men want to contest the lies* [...] (Berger, 2015, p. 483). Ужита в цьому контексті лексема *contest* сприяє актуалізації смислу «виступити проти того, що є неправильним чи несправедливим», яке виражає негативну оцінку: за даними тлумачного словника, цей смисл є системномовним значенням слова: *contest* – «*If you contest a formal statement, a claim, a judge's decision, or a legal case, you say formally that it is wrong or unfair and try to have it changed*» (Cambridge Dictionary). Отже, в есе формується оцінний смисл «люди хочуть виступити проти брехні, бо вона є неправильною і несправедливою».

Крім цього, посилення оцінок, пов'язаних із концептами ПРАВДА й БРЕХНЯ, відбувається в досліджуваному есе шляхом формування смислових зв'язків, з одного боку, між концептом ПРАВДА і концептами СВОБОДА та ЗВІЛЬНЕННЯ, а з другого боку, між концептом БРЕХНЯ та концептами ПРИГНІЧЕННЯ, ПОНЕВОЛЕННЯ, НЕВОЛЯ, наприклад: *The paintings are expressive and, and the same time, absolutely unpronounceable. [...] And their illegality is intimately connected to the fact that the vivid images celebrate the invisible. Thus no lie can net them; they are free. Indeed they are an exemplary demonstration of freedom! An incitement to freedom* (Berger, 2015, p. 485). У наведеному фрагменті концепт БРЕХНЯ метафорично концептуалізується як СІТКА, У ЯКУ ЛОВЛЯТЬ ЛЮДЕЙ (*lie can net them*). Будучи в контексті протиставленням концепту СВОБОДА, актуалізованому за допомогою лексем *free* і *freedom*, концепт СІТКА стає також цариною джерела для концептуальної метафори ПРИГНІЧЕННЯ/НЕВОЛЯ Є СІТКА. Оскільки концепт СВОБОДА оприявлено в контексті тричі (*they are free; an exemplary demonstration of freedom!; An incitement to freedom*), при цьому один раз в емоційно насаженому висловлюванні, пунктуаційно позначеному знаком оклику, то в контексті посилюється аксіологічний складник концепту СВОБОДА, а саме – позитивна оцінка.

Джон Бергер, використовуючи у своєму есе концептуальну бінарну опозицію ПРАВДА :: БРЕХНЯ для інтерпретації художньої творчості Жана-Мішеля Баскія, розбудовує дві концептуальні моделі співвідношення цих концептів. Обидві моделі спираються на такі смисли: «*правда є прихованою*», а «*брехня є легко помітною*», наприклад: *Basquiat chose a different strategy. He sensed that hidden truths cannot be described in any of the languages commonly employed for the promotion of lies [...]* (Berger, 2015, p. 483). У наведеному фрагменті словосполучення *hidden truths* вербалізує смисл «*правда є прихованою*». Моделі співвідношення концептів ПРАВДА і БРЕХНЯ як складників концептуальної бінарної опозиції є такими: 1) «*приховану під брехнею правду слід відкрити*», 2) «*невидиму правду слід залишити прихованою*».

Перша модель, «*приховану під брехнею правду слід відкрити*», актуалізується, зокрема, у такому контексті: *Normally when women and men want to contest the lies they are living under, they put forward as counter-assertions the truths that are being hidden. James Baldwin and Angela Davis are examples from an earlier period both of them, being black, fought against of the same lies* (Berger, 2015, p. 483). У наведеному фрагменті синтаксична структура *they put forward as counter-assertions the truths that are being hidden* актуалізує смисл «*розкривати правду на протигагу брехні*», а пропозиційна структура *James Baldwin and Angela Davis fought against of the same lies* актуалізує смисл «*проти брехні слід боротися*». Загалом у своїй взаємодії виділені вербальні структури конструюють у контексті есе смисл «*приховану під брехнею правду слід відкрити*».

Друга модель, «*невидиму правду слід залишити прихованою*», актуалізована, наприклад, у такому контексті: *One of his self-portraits, Autoportait (1983) is like an assembly diagram for fitting together a shirt, a pair of arms, two kneecaps, a skull, and some boots. The space for him as a man is intensely there; but he, within it, is invisible and so cannot be captured by any official lie or cliché* (Berger, 2015, p. 484). У наведеному фрагменті конструювання смислу «*невидиму правду слід залишити прихованою*» здійснюється за допомогою синтаксичної структури *but he is invisible and so cannot be captured by any official lie or cliché*. Як бачимо, концептуальна бінарна опозиція ПРАВДА :: БРЕХНЯ взаємодіє в тексті аналізованого есе з концептуальною опозицією ВИДИМЕ :: НЕВИДИМЕ.

Якщо перша модель, «*приховану під брехнею правду слід відкрити*», застосована в есе для характеристики творчості інших митців – Джеймса Болдуїна (*James Baldwin*) та Анджели Девіс (*Angela Davis*), то друга модель, «*приховану під брехнею правду слід залишити прихованою*», – саме для інтерпретації творчості Жана-Мішеля Баскія.

В есе Джона Бергера ця друга модель, «*невидиму правду слід залишити прихованою*», пов'язана з концептуально актуалізованими опозиціями ОФІЦІЙНА ВЛАДА :: ПРОСТІ ЛЮДИ, ОФІЦІЙНА МОВА :: НЕОФІЦІЙНА МОВА, ОПРЕСОРИ :: ПРИГНІЧЕНІ/ПОНЕВОЛЕНІ, при цьому ліві й праві складники цих опозицій вступають у смислові зв'язки ототожнення, відповідно витворюється смисл «*офіційна влада – це опресори, які використовують офіційну мову для брехні, що поневолює людей, а прості люди – це пригнічені/поневолені, які потребують неофіційної мови для відкриття правди і звільнення*», наприклад: [...] *he [...] saw every official language as a code of conveying false messages. His strategy as a painter was to discredit and split open such codes and to let in some vibrant, invisible, clandestine truths – like a saboteur. His ploy as a painter was to spell out the world in a language that is deliberately broken – ontologically broken* (Berger, 2015, p. 483). У наведеному фрагменті про особливості художньої мови Жана-Мішеля Баскія словосполучення *official language* актуалізує концепт ОФІЦІЙНА МОВА, а синтаксична структура *a language that is deliberately broken* – концепт НЕОФІЦІЙНА МОВА. Концептуальна сполука НЕВИДИМА ПРАВДА оприявлена за допомогою словосполучення *invisible truths*, а концепт БРЕХНЯ – словосполучення *false messages*. У своїй взаємодії виділені концептуальні одиниці конструюють в аналізованому контексті смисл «*мова Жана-Мішеля Баскія як художника – відмінна від офіційної мови, використовуваної для передачі брехні, ця інша мова дозволяє невидимій правді існувати*».

Саме з опорою на цей контекстуально витворений в есе смисл Джон Бергер витлумачує картини Жана-Мішеля Баскія, наприклад: *His painting Boy and Dog in a Johnnypump (1982) is a screen of splashes spelling out the excitement, the fury, the fun of a boy and dog on a stifling summer day in Brooklyn dousing themselves with jets of cold water from fire hydrant. But neither dog nor boy can be identified. They have very strong and precise features, but none of these features can be accommodated on an identity card. And all the features demanded by IDs have been scratched out or painted over. This doesn't mean that the dog and the boy are being evasive; it simply means they are free* (Berger, 2015, p. 484). У цьому фрагменті Джон Бергер розкриває художні особливості картини художника, а саме: відсутність таких рис зображених хлопчика і собаки, які б дозволяли їх ідентифікувати. Для цього використано дві синтаксичні структури: *but none of these features can be accommodated on an identity card; And all the features demanded by IDs have been scratched out or painted over*. При цьому імплікується, що життєво важливі риси хлопчика і собаки (*the excitement, the fury, the fun of a boy and dog*) залишаються прихованими, невидимими. Отже, стверджується в есе за допомогою пропозиційної структури *they are free*, що зображені хлопчик і собака залишаються вільними.

Переходячи до питання про дискурсивну роль концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ в есе Джона Бергера про творчість Жана-Мішеля Баскія варто відзначити, що вказана опозиція виконує в аналізованому есе дві дискурсивні функції. По-перше, ця опозиція використана для інтерпретації мистецьких творів художника Жана-Мішеля Баскія і для витлумачення їхньої специфіки, наприклад: *With this extensive alphabet, he gives everything a name that belongs to no official language and therefore can enter no official record. The paintings are expressive and, and the same time, absolutely unpronounceable. They can be read silently or they can be remembered wordlessly or they can be replied to by another painting or by another direct action, but they cannot be pronounced in official discourse. And their illegality is intimately connected to the fact that the vivid images celebrate the invisible. Thus no lie can net them; they are free. [...] an incitement to freedom* (Berger, 2015, p. 485). У наведеному фрагменті актуалізовано такі концепти (відповідні вербальні одиниці наведені в дужках): ОФІЦІЙНА МОВА (*official language*), НЕОФІЦІЙНА МОВА (*cannot be pronounced in official discourse; illegality*), БРЕХНЯ (*lie*), НЕВИДИМЕ (*the invisible*), СВОБОДА (*free, freedom*), ПІДБУРЮВАННЯ (*incitement*). У взаємодії актуалізовані концепти конструюють у контексті смисл «Жан-Мішель Баскія не послуговувався у своїх творах офіційною мовою, його неофіційна мова пов'язана зі здатністю його творів виражати невидиме, а тому вони вільні й підбурюють глядачів стати вільними».

Такий смисл конструюється в есе кілька разів, завдяки чому основний смисл есе, який можна представити так: «Жан-Мішель Баскія створив власну мову, завдяки якій він міг виразити правду та свободу на протигагу брехні й поневоленню, нав'язуваних офіційною мовою», виділяється і посилюється. Наприклад, у фрагменті *Each painted figure or animal or object imagined by Jean-Michel Basquiat has borrowed a T-shirt from death in order to become impossible to arrest, invisible and free. Hence the exhilaration* (Berger, 2015, p. 485) вербалізовано концепти НЕВИДИМЕ (*invisible*), СВОБОДА (*free*) і сконструйовано смисл «усі зображені Жаном-Мішелем Баскія фігури є невидимими для офіційної влади, а тому вільними».

Другою дискурсивною функцією концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ в есе Джона Бергера про творчість Жана-Мішеля Баскія є репрезентація поглядів Бергера на суспільну роль мистецтва загалом, наприклад: *Because the invisible cannot be lied about* (Berger, 2015, p. 484). У наведеному фрагменті актуалізовано концепти БРЕХНЯ (*be lied*) і НЕВИДИМЕ (*the invisible*) і сконструйовано смисл «про невидиме не можна збрехати», який у контексті есе набуває статусу максими для митців, котрі не пов'язані з офіційною владою й незалежні від офіційної культури.

Висновки та перспективи дослідження. Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, значимо, що в есе Джона Бергера про творчість Жана-Мішеля Баскія висловлено складну сукупність ідей: про специфіку творчості Баскія, а також про творчість узагалі. Ключову роль у висловлюванні цих ідей і конструюванні основного смислу есе відіграє концептуальна бінарна опозиція ПРАВДА :: БРЕХНЯ, оприявлена за допомогою вербальних одиниць різних рівнів. Особливістю актуалізації значеної опозиції в проаналізованому есе є посилення оцінок, асоційованих з концептами ПРАВДА :: БРЕХНЯ, а також взаємодія опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ з кількома іншими бінарними опозиціями, насамперед ВИДИМЕ :: НЕВИДИМЕ, ОФІЦІЙНА ВЛАДА :: ПРОСТІ ЛЮДИ, ОФІЦІЙНА МОВА :: НЕОФІЦІЙНА МОВА, ОПРЕСОРИ :: ПРИГНІЧЕНІ / ПОНЕВОЛЕНІ. Дискурсивні функції опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ у проаналізованому есе пов'язані з інтерпретацією творчості Жана-Мішеля Баскія і формулюванням поглядів на роль мистецтва. Сукупно ці функції забезпечують як належну конкретизацію, так і відповідне узагальнення висловлених думок, тим самим надаючи есе глибини та значущості.

Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні ролі концептуальної бінарної опозиції ПРАВДА :: БРЕХНЯ в есе про мистецтво інших авторів з метою виявити закономірності використання цієї когнітивної структури в сучасному есеїстичному дискурсі про мистецтво.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Апекова Ж. Ш. Лингвокультурная специфика концептов «правда» и «ложь» в русской и кабардинской паремииологических картинах мира : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Кабардино-Балкарский гос. ун-т им. Х. М. Бербекова. Нальчик, 2009.
- Воробьева Е. Ю. Бинарность и ее архетипические основания : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 09.00.01 / Омский гос. пед. ун-т. Омск, 2005.
- Довгий О. Опозиция правда / ложь в сатирах Антиоха Кантемира: микрофилологический подход. *Prawda i kiamstwo. Problematyka Interpretacje Konteksty* / red. tomu Danuta Szymonik, Walentyna Krupowies, "Conversatoria Litteraria" : mikdzynarodowy rocznik naukowy. Siedlce : Bacska Bystrzyca, 2016. S. 39–54.

- Дубчак О. П. Концептуальна опозиція 'свій' – 'чужий' як базовий регуляторний фрагмент української мовної картини світу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов.* Київ, 2011. Вип. 5. С. 92–99.
- Земскова Н. А. Концепты «истина», «правда», «ложь» как факторы вербализации действительности: когнитивно-прагматический аспект : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Кубанский гос. ун-т. Краснодар, 2006.
- Исмаилова С. Н. О степени изученности дихотомии «Красота – безобразие» в сопоставительном языкознании на материале фразеологизмов. *Филологические науки. Вопросы теории и практики.* Тамбов : Грамота, 2016. № 2 (56), ч. 2. С. 94–96.
- Куприянова В. М. *Феномен культурной оппозиции: Лингвокультурологический аспект* : автореф. дис. ... канд. культурологии : 24.00.01 / Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. Санкт-Петербург, 2002.
- Мазепова О. В. Концептуалізація бінарної опозиції правда-неправда у перській мовній свідомості (за результатами психолінгвістичного експерименту). *Мовні і концептуальні картини світу* / Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка. 2015. Вип. 1 (52). С. 446–468.
- Муратова В. Э. Бинарные концепты “любовь / love” и “ненависть / hate (hatred)” в английском и русском песенных дискурсах: сопоставительный аспект : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Татарский гос. гуманитарно-пед. ун-т. Казань, 2010.
- Пи Цзянькунь. Оппозиция правда-ложь в паремиологическом пространстве русского языка (лингвокультурологический аспект) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Федеральное гос. бюджетное образ. учреждение высш. проф. образ. «Санкт-Петербургский гос. ун-т». Санкт-Петербург, 2014.
- Пономарева Е. Ю. Концептуальная оппозиция «Жизнь – Смерть» в поэтическом дискурсе: на материале поэзии Д. Томаса и В. Брюсова : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Тюменский гос. ун-т. Тюмень, 2008.
- Руднев В. П. *Словарь культуры XX века.* Москва : Аграф, 1999.
- Цивьян Т. В. Лингвистические основы балканской модели мира / отв. ред. В. Н. Топоров. Москва : Наука, 1990.
- Юган Н. Л. Концептуальна опозиція «ПРАВДА – ЛОЖЬ» в пословицах і поговорках, зібраних В. І. Далем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* Одеса, 2016. № 20, т. 1. С. 54–58.
- Berger J. Jean-Michel Basquiat. *Portraits: John Berger on artists* / ed. Tom Overton. London, New York : Verso, 2015. P. 482–485.
- Contest in Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/contest> (date of access : 17.01.2019)

REFERENCES

- Apekova, Zh. Sh. (2009). *Lingvokulturnaia spetsifika kontseptov "Pravda" i "lozh" v russkoi i kabardinskoi paremiologicheskikh kartinakh mira* [Linguo-cultural peculiarities of the concepts "truth" and "lie" in Russian and Kabardinsky phraseological world images]. (PhD diss.). Kabardino-Balkarskii gosudarstvennyi universitet im. Kh. M. Berbekova, Nalchik [in Russian].
- Berger, J., Overton, T. (Ed.). (2015). Jean-Michel Basquiat. Berger J. *Portraits: John Berger on artists* (pp. 482-485). London; New York: Verso.
- Contest in Cambridge Dictionary. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/contest>
- Dovgii, O. (2016). Opozitciia pravda/ lozh. v satirakh Antiokha Kantemira: mikrofilologicheskii podkhod [The opposition truth / lie in Antiokh Kantemir's satires]. In D. Szymonik, & W. Krupowies, (Eds.), *Pravda i kiamstwo. Problematyka Interpretacie Konteksty* (pp. 39-54). Siedlce: Bacska Bystrzyca [in Russian].
- Dubchak, O. P. (2011). Kontseptualna opozytciia 'svii' – 'chuzhyi' yak bazovyi rehuliatorni frahment ukrainiskoi movnoi kartyny svitu [Conceptual opposition 'one's own' – 'alien' as a basic regulatory component of Ukrainian language world image]. In *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriiia 9. Suchasni tendentsii rozvytku mov* (Vol. 5, pp. 92-99). Kyiv [in Ukrainian].
- Ismailova, S. N. (2016). O stepeni izuchennosti dikhotomii "Krasota – bezobrazie" v sopostavitelnom iazykoznanii na materiale frazeologizmov [To the question about the current state of analysis of the dichotomy "Beauty – ugliness" in comparative linguistics on the material of phraseology]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki* [Philological sciences. Questions of theory and practice], 2(56), 2, 94-96 [in Russian].
- Iugan, N. L. (2016). Kontseptualnaia opozitciia "PRAVDA – LOZH" v poslovitcakh i pogovorkakh, sobrannykh V. I. Dalem [Conceptualization of the opposition "TRUTH – LIE" in proverbs and sayings collected by V. I. Dal]. *Naukovii visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Filologiiia* [Scientific Herald of the International Humanitarian University. Philology], 20, 1, 54-58 [in Russian].
- Kupriianova, V. M. (2002). *Fenomen kulturnoi opozitcii: Lingvokulturologicheskii aspekt* [The phenomenon of cultural opposition: linguo-cultural aspect]. (Extended abstract of PhD diss.). Rossiiskii gosudarstvennyi pedagogicheskii universitet im. A.I.Gertcena, Sankt-Peterburg. [in Russian]
- Mazepova, O. V. (2015). Kontseptualizatsiia binarnoi opozytzii pravda-nepravda u perskii movnii svidomosti (za rezultatamy psikhohinhvistychnoho eksperymentu) [Conceptualization of the binary opposition truth – lie in Persian verbal consciousness (based on the results of a psycholinguistic experiment)]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu* [Linguistic and conceptual pictures of the world], 1, 446-468 [in Ukrainian].
- Muratova, V. E. (2010). *Binarnye kontcepty "liubov / love" i "nenavist / hate (hatred)" v angliiskom i russkom pesennykh diskursakh: sopostavitelnyi aspekt* [Binary concepts liubov / love" i "nenavist / hate (hatred)" in English and Russian song discourses: comparative aspect]. (PhD diss.). Tatarskii gosudarstvennyi humanitarno-pedagogicheskii universitet, Kazan [in Russian].
- Pi, Tcziankun (2014). *Opozitciia pravda-lozh v paremiologicheskome prostranstve russkogo iazyka (lingvokulturologicheskii aspekt)* [The opposition truth-lie in phraseological space of the Russian language]. (PhD diss.). Federalnoe gosudarstvennoe biudzhethoe obrazovatelnoe uchrezhdenie vysshego professionalnogo obrazovaniia «Sankt-Peterburgskii gosudarstvennyi universitet», Sankt-Peterburg [in Russian].
- Ponomareva, E. Iu. (2008). *Kontseptualnaia opozitciia "Zhizn – Smert" v poeticheskom diskurse: na materiale poezii D. Tomasa i V. Briusova* [Conceptualization of the opposition "life – death" in poetic discourse: on the material of the poetry of D. Thomas and V. Briusov]. (PhD diss.). Tiumenskii gosudarstvennyi universitet, Tiumen [in Russian].
- Rudnev, V. P. (1999). *Slovar kultury 20 veka* [The dictionary of the 20th century culture]. Moskva: Agraf [in Russian].
- Tcivian, T. V., Toporov V. N. (Ed.) (1990). *Lingvisticheskie osnovy balkanskoi modeli mira* [Linguistic foundations of the Balkan world image]. Moskva: Nauka [in Russian].
- Vorobeva, E. Iu. (2005). *Binarnost i ee arkhypicheskie osnovaniia* [Binarity and its archetypical foundations]. (Extended abstract of PhD diss.). Omskii gosudarstvennyi pedagogicheskii universitet, Omsk [in Russian].

Zemskova, N. A. (2006). *Kontcepty "istina", "pravda", "lozh" kak faktory verbalizatsii deistvitelnosti: kognitivno-pragmaticheskii aspekt* [The concepts "truth", "lie" as factors of verbalization of reality]. (PhD diss.). Kubanskii gosudarstvennyi universitet, Krasnodar [in Russian].

TETYANA LUNYOVA

THE CONCEPTUAL BINARY OPPOSITION «TRUTH :: LIE» IN JOHN BERGER'S ESSAY ABOUT JEAN-MICHEL BASQUIAT'S ART: A COGNITIVE-DISCURSIVE STUDY

This study focuses on the analysis of the binary opposition TRUTH :: LIE verbalized in John Berger's essay about Jean-Michel Basquiat's art. The research is based on the modern studies of binary oppositions and grounded in the cognitive-discursive approach to the language study. An analysis reveals that the opposition TRUTH :: LIE is verbalized in Berger's essay by a range of linguistic means which belong to different language levels. The verbalization of the opposition TRUTH :: LIE is connected with the highlighting of the evaluative components «good» – «bad» of the concepts TRUTH and LIE. This opposition interacts in the context of the essay with a number of other oppositions, namely VISIBLE :: INVISIBLE, OFFICIAL POWER :: ORDINARY PEOPLE, OFFICIAL LANGUAGE :: NON-OFFICIAL LANGUAGE, OPPRESSORS :: THE OPPRESSED. Together they construct the main meaning of the essay which can be represented as follows: «Jean-Michel Basquiat created his own language which enabled him to express the truth and freedom as contrasted with the lie and oppression brought by the official language». The binary opposition TRUTH :: LIE performs two discursive functions in the essay: it serves to interpret Basquiat's art as well as to express Berger's views on the mission of art in the modern society.

Key words: concept; conceptual binary opposition; cognitive-discursive approach; essay discourse about art; opposition TRUTH :: LIE

Одержано 12.02.2019 р.